

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. п. 7 від «26» жовтня 2020 р.)
Ректор

А. А. Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ /
PSYCHOLOGICAL COUNSELING**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: В.М. Корольчук, докт. психол. наук, професор, професор
кафедри психології;

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології
16.10.2020 р., протокол № 4.

обговорено та схвалено на засіданні Вченої ради факультету 21 жовтня
2020 р., протокол № 3

Рецензенти: О.В. Полунін, д-р психол. наук, професор кафедри психології;
В.В. Стасюк, доктор. психол. наук., професор, професор
кафедри морально-психологічного забезпечення
Національного університету оборони України імені
І. Черняхівського

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ / PSYCHOLOGICAL COUNSELING

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологічне консультування» призначена для студентів освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», спеціалізації «Практична психологія».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологічне консультування» є оволодіння теоретичними основами і технологіями психологічного консультування клієнтів різних вікових категорій у системі психологічної допомоги.

Завданням вивчення дисципліни є теоретико-методологічна і практична підготовка студентів з питань психологічного консультування в системі психологічної допомоги особистості, а саме:

- сформувані у студентів систему знань і компетентностей щодо організації, механізмів та особливостей психологічного консультування як різновиду психологічної допомоги;
- дати змістовне наповнення таких понять як: «психологічне консультування» і «психологічне здоров'я», їх структуру, функції, детермінанти;
- сформувані професійне сприймання специфіки проблемно-орієнтованого підходу у психологічному консультуванні;
- розвинути та сформувані знання, навички й уміння надання психологічної підтримки дітям і підліткам в процесі психологічного консультування;
- оволодіти техніками психологічного консультування і підтримки дорослих у складних життєвих ситуаціях та сформувані уміння гармонізувати травмуючі переживання, реконструювати втрачений сенс життя, підтримувати позитивну «Я-концепцію».

Предметом вивчення дисципліни є процес психологічного консультування, його сутність, організація, методичні засади, техніки та особливості психологічного консультування клієнтів різних вікових категорій.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання

основних категорій, понять загальної психології, психології особистості, міжособистісної взаємодії;

основних теоретичних положень надання психологічної допомоги;

вміння

застосовувати психодіагностичні методики для дослідження особистості;

використовувати техніки психологічного впливу під час надання психологічної допомоги.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологічне консультування», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння загальними та фаховими компетентностями і досягнення програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

Психологія (ОС бакалавр, 2018)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність до практичного мислення, аналізу та синтезу;	1, 2, 4, 5, 6, 7.
ЗК 2	Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності;	5-7
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності практичного психолога;	3, 4, 5
ЗК4	Навички та вміння використання інформаційних і комунікаційних технологій;	5-7
ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;	3, 4, 6
ЗК6	Здатність бути критичним і самокритичним;	3, 5-7
ЗК7	Здатність щодо обґрунтованих рішень, відповідальності та навички до безпечної діяльності;	5-7
ЗК9	Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді;	3, 4
ЗК10	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;	6, 7
ЗК11	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);	1-4
ЗК12	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;	1, 2, 3, 7
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК3	Знання основних понять практичної, експериментальної, організаційної психології, психодіагностичного та психологічного консультування, вікової психології, психології торгівлі, економічної психології, конфліктології та	1-7

	інших галузей психології.	
ФК4	Уміння здійснювати психологічну діагностику, консультацію, корекцію, реабілітацію клієнтів і надавати психологічну допомогу працівникам організації;	4, 5-7
ФК7	Вміти адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.	3
ФК9	Вміти узагальнювати психологічні вимоги до професійно-важливих якостей працівника конкретної організації та здійснювати професійний відбір і атестацію персоналу;	7
ФК10	Вміти створювати систему психологічного забезпечення професійної діяльності фахівця;	3, 4, 5-7
ФК11	Вміння систематизувати критерії психодіагностичних обстежень, спрямованих на якість відбору й атестації персоналу на підприємстві, організації;	3, 4, 7
ФК12	Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики;	1, 2, 3
ФК14	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;	2, 3
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР2	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті розв'язання практичних професійних завдань.	5-7
ПР4	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.	4-7
ПР5	Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.	4-7
ПР6	Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	4-7
ПР13	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту.	3, 4, 5, 7
ПР14	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію,	5-7

	бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.	
ПР15	Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.	4-7
ПР 18	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.	1-4

Практична психологія (ОС бакалавр, 2020)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	1-7
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	1-7
ЗК 9	Здатність працювати в команді.	5-7
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	1,2, 4, 5
СК4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел	2, 5, 6
СК5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	3, 4
СК6	Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження	2, 3
СК8	Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)	1-7
СК11	Здатність дотримуватися норм професійної етики	1, 2, 4
СК12	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	2, 5
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР1	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	2, 4, 5-7
ПР4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	2-4
ПР6	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.	2, 3, 5-7
ПР7	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	5-7
ПР8	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців	5-7
ПР10	Формулювати думку логічно, доступно,	3, 5-7

	дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	
ПР12	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	5-7
ПР 14	Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.	3, 5-7
ПР 18	Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	2, 5-7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

Сутність психологічного консультування

Сутність і мета психологічного консультування. Предмет і завдання дисципліни. Психологічне здоров'я, його структура та критерії порушень. Фактори ризику порушень психологічного здоров'я. Функції психологічного здоров'я. Структура процесу консультування. Теоретичні засади консультування. Механізми психологічного впливу в консультативній роботі. Моделі консультативної допомоги.

Професійне мислення психолога. Професійна позиція консультанта. Етичні аспекти консультативної діяльності.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2.

Додатковий: 8, 14.

Інтернет-ресурси: 1, 2.

Тема 2

Методичні засади консультування

Методичні підходи до організації взаємодії психолога-консультанта із клієнтом. Класифікація психотехнічних одиниць і типів взаємодії психолога і клієнта. Психологічний запит клієнта. Методика психодіагностики і вивчення клієнта. Принципи психологічного консультування особистості.

Умови внутрішнього переструктурування клієнта. Консультативне правило трьох (консультант, клієнт, поле проблем). Фахові настанови щодо робочого альянсу. Особистість консультанта як інструмент впливу. Професійно важливі якості ефективного консультанта.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2, 3.

Додатковий: 4, 7, 14.

Інтернет-ресурси: 1, 2.

Тема 3

Організація консультативної взаємодії

Сутність організації консультативної взаємодії. Структура та хронотоп консультації. Організація дослідницько-діагностичної та терапевтичної частини консультації. Етапи психологічного консультування: встановлення довіри, дослідження, рішення і висновки. Процес консультативної взаємодії: знайомство, технічний бік налагодження взаємодії, контракт, плата. Термінологія консультування: скарга, самодіагноз, проблема, запит, тема. Інтерв'ю як основний метод психологічного консультування. Дослідження проблеми: збір інформації, первинна діагностика, обговорення проблеми. Визначення основних симптомів чи синдромів клієнта. Ідентифікація проблеми. Існуючі системи оцінки проблем клієнта. Постановка та розв'язання завдання психологічного консультування особистості. Аналіз результатів консультативної роботи психолога за підсумками психодіагностичних критеріїв і суб'єктивного стану клієнта.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2, 3.

Додатковий: 1, 14, 15.

Інтернет-ресурси: 4, 5.

Тема 4

Психологічні техніки консультування

Загальна характеристика і класифікація технік психологічного консультування. Види та зміст директив. Розвиток професійних дій психолога зі створення ситуації взаємодії з іншою людиною. Визначення завдань взаємодії. Сутність окремих методів впливу в процесі консультування: інтерпретація, директива, інформація, саморозкриття, зворотній зв'язок, логічна послідовність, резюме, відкриті та закриті запитання, заохочення, переказ, відображення почуттів, узагальнююче резюме. Встановлення вербального і невербального контакту. Техніка повідомлення психологічної інформації. Техніка зворотного зв'язку. Відновлювання логічної послідовності подій. Способи формулювання впливаючого і узагальнюючого резюме. Переказ, відображення почуттів та підтримка як методи впливу. Особливості застосування парадоксальної інструкції. Гармонізація травмуючих переживань. Пошук нового ракурсу бачення проблеми. Переоцінка цінностей. Підтримка позитивної «Я-концепції». Переосмислення минулого досвіду. Вивільнення від психологічних обмежень.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 1, 7, 11.

Інтернет-ресурси: 4, 5, 6.

Тема 5

Особливості психологічного консультування дітей

Структура психологічного консультування дошкільників і молодших школярів. Групова психокорекція і профілактика порушень психологічного здоров'я дітей. Особливості психологічного консультування дітей з вадами розумового розвитку; порушеннями емоційної та особистісної сфер; локальних поведінкових проблем; труднощів у спілкуванні з однолітками; хронічною неуспішністю; уникненням діяльності та з ознаками психологічної інкапсуляції.

Психологічне консультування осіб з демонстративним нігілізмом, гіперсоціальністю і дитячими страхами; у разі сімейної та групової ізоляції з симптомами дисгармонійності розвитку дитини. Психологічні особливості взаємодії з батьками в процесі психологічного консультування дітей.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 2, 4.

Додатковий: 4, 6, 14.

Інтернет-ресурси: 4 – 6.

Тема 6

Психологічне консультування підлітків

Психологічні проблеми підлітків як показання до фахового консультування. Групова психокорекція і профілактика порушень психологічного здоров'я підлітків. Особливості психологічного консультування підлітків у разі: агравації домагань та визнання; необхідності усвідомлення специфіки прав і обов'язків; відокремлення підлітка від сім'ї; конфлікту між потребою у залежності і прагненні до самостійності. Психологічні прийоми консультативного впливу на підлітка у разі: дисгармонії ідентифікації; когнітивної реалізації і афективної реакції на його відокремлення. Індивідуальне консультування підлітків. Психологічні особливості взаємодії з батьками підлітків в процесі психологічної консультації.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3, 4.

Додатковий: 1, 3, 6, 8, 10.

Інтернет-ресурси: 3 – 5.

Тема 7

Психологічне консультування дорослих

Особливості надання консультативної допомоги при переживанні складних життєвих ситуацій. Складна ситуація в контексті долі людини. Складна ситуація і депресія. Суїцидальна поведінка як форма кризового реагування. Психологічне

консультування при потенційній суїцидальній поведінці. Особливості психологічного консультування жертв насильства.

Зміст та психологічні особливості професійного консультування. Психологічні ознаки криз у професійному становленні особистості. Особливості психологічного консультування в кризові періоди професіогенезу фахівця, а саме: в період професійної експектації на стадії професійної адаптації; кризи професійного зростання і кар'єри на стадії первинної і вторинної професіоналізації; кризи соціальної професійної самоактуалізації на стадії майстерності; кризи втрати професійної діяльності на стадії похилого віку. Психологічні особливості консультування учасників АТО. Посттравматичні стани учасників АТО та попередження їх негативних наслідків. Особливості психологічної роботи із сім'єю учасника АТО. Техніки кризового консультування. Динаміка кризового консультування. Негативні ефекти консультування та їх профілактика. Особистісна психопрофілактика професійного вигорання психолога-консультанта.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3, 4, 5.

Додатковий: 3, 5, 9, 12, 13, 15.

Інтернет-ресурси: 3, 5, 6.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Васьківська, С. В. *Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / С. В. Васьківська. – К. : Четверта хвиля, 2018. – 256 с. **

2. Васьківська С.В. *Технологія консультування: Навчальний посібник – К: Главник, 2019. - 96 с.*

3. Горностай П.П., Васьківська С.В. *Теорія і практика психологічного консультування: Навчальний посібник – Київ: Наук. думка, 2019. – 128 с.*

4. *Практична психологія. навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Корольчук М.С., Корольчук В.М., Ржевський Г.М., Миронець С.М., Осьодло В.І., Зазимко О.В. – К. : Київ.нац.торг.ун-т, 2015. – 739 с.*

5. Титаренко Т.М. *Життєві кризи: технології консультування Кризове психологічне консультування: Навчальний посібник – К: Главник, 2017. - 176 с.*

Додатковий

1. Бондаренко О.Ф. *Психологічна допомога особистості : Навчальний посібник. – Харків, 2018. – 284 с.*

2. Горностай П.П., Васьковская С.В. *Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К.: Вища школа, 2018. – 192 с.*

3. Журавель А.В. *Інтерв'язія як засіб підготовки майбутніх психологів до побудови професійної кар'єри : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / А. В. Журавель ; Київський нац. торговельно-економ. ун-т. – К., 2014. – 254 с.*

4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. *Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг.ред. М.С. Корольчука.-К.:Ельга, Ніка-центр, 2012.-400с.*

5. Кравченко, Ю. Е. *Психотерапевтическое консультирование в методе позитивной*

психотерапии: методические материалы / Ю. Е. Кравченко, В. И. Карикаш. – Черкассы, УНЦПП – Черкасская академия менеджмента, 2008. – 20 с.

6. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції ; Навчальний посібник . – Суми ВТД «Університетська книга» ; 2016. – 384с.

7. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. – М., 1994. – 186 с.

8. Основы психотерапии: Учебное пособие для студентов, которые обучаются по специальности «Психология» / Л.Ф. Бурлачук, И.А.Грабская, А.С.Кочарян. - К.:Ника-центр, 2016.-320 с.

9. Панок В. Г. Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти) / В. Г. Панок, В. Д. Острова – К. : «Освіта України», 2012. – 230 с.

10. Роджерс К. Взгляд на психотерапию, становление человека. – М., 2010. – 206 с.

11. Рябко Ю. В. Техніки і моделі психологічного консультування / Ю. В. Рябко. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2018. – 122 с.

12. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / [Т.М. Титаренко, М.С. Дворник, В.О. Климчук та ін.]; за наук. ред. Т.М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. - 220 с.

13. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування – К: Главник, 2018. - 96 с.

14. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Навчальний посібник.-К.:ВД «Професіонал», 2015.-656с.

15. Яценко Т. С.. Основи глибинної психокорекції : феноменологія , теорія і практика: - К., 2016.- 382 с.

Интернет – ресурси:

1. Етичний кодекс Української Спілки психотерапевтів / [Електронний ресурс] : <http://www.usp.lviv.ua/?lang=ua&modul=doc&id=etkod>

2. Етичні положення Європейської Асоціації психотерапевтів / [Електронний ресурс] : <http://www.psyter.org/ucraino/articolo.php?ID=132>

3. Книжний архів [Електронний ресурс]. Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки..**

4. Портал «У психолога» [Електронний ресурс] : http://upsihologa.com.ua/tytarenko_crisis2.html.

5. Студентська електронна бібліотека "Читалка" [Електронний ресурс]: <http://chitalka.info/psy.html>.

6. Електронна бібліотека [Електронний ресурс] : <http://www.info-library.com.ua/books-book-78.html>.